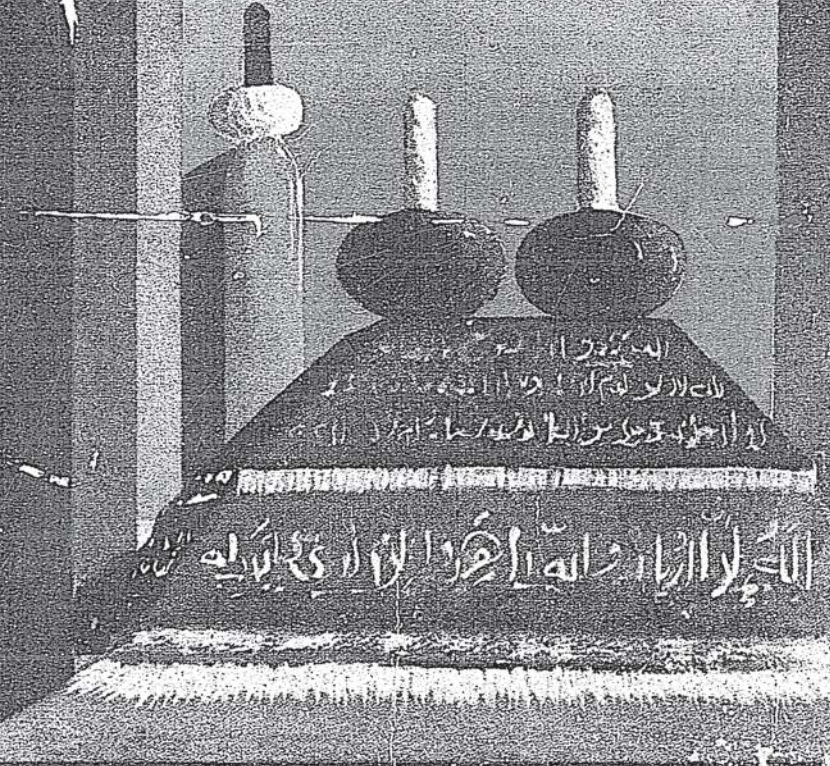

KONYA

HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

MEVLANA

VAHİT
ARMAGAN

ÖZEL SAYISI

1 9 4 3

TEVEKKÜL ve SA'Y

BEKAYI HAK TANIYAN SA'Yİ BİR VAZİFE BİLİR
ÇALIŞ, ÇALIŞ KI BEKA, SA'Y OLURSA HAK EDİLİR

Mehmet Akif

Avrupa hükeması içinden sathî-nazar olanların Müslümanlığa karşı fırlattıkları itirazlardan biri de (tevekkül) meselesidir. Fakat akvâli dervişaneden bulunan «taşlayan, yâni levmeden bizdendir; taşlatan, yâni levmettiren bizden değildir» sözü düşünülünce o sathî-nazar hükemanın, meşhudat ve mesmuata ibtina eden itirazları hoş görülmeğe lâzım gelir. Çünkü: Âbâ ve ecdadından tevarüs ede geldiği bir dînin mühim bir rûknü olan tevekkülü yanlış anlayan, sonra o yanlış tefehhümü doğru göstermeye çabalayan Müslümanlar buldukça onların hâl ve kalini görüp eşiden tetkikatsız bir gayrı müslimin müşahede ve istima' ettiklerini Müslümanlığa istinat eylemesi, kendisini ma'zur gösterecek ahvaldendir. Binaenaleyh bu yoldaki tekavvülâte muğber olmaktan, yahut kemali lâkaydi ile sâkit kalmaktan ziyade gayrı müslimlerdeki sui-tefehümünü ve avâmı İslâm'daki galatı akideyi tashih eylemek ulemamızın vecibe-i zimmetidir. Abdi-âciz, o zümre-i fâdîladan olmamakla beraber Mesnevî'i Şerifin (Tevekkül ve Ceht) e ait bazı ebyatı celilesini bitterceme nakletmeye lüzum gördüm. Belki bu münasebetle ulema efendilerimiz gayrete gelirler ve muhakkıkane beyanat ile meseleyi daha parlak bir surette izah ederler.

Malûmdur ki (Vekl) ve (Tevekkül) her hususta Hudayı Mûteâle itimad ve inkıyad eylemek demektir. Kur'anı-kerim'de bir kimse Allah'a tevekkül gösterirse Allah'ında ona kifayet eyleyeceği beyan edilmiş, lâkin tevekkülün, bir işe kaviyyen sarıldıktan, yâni azm derecesine çıkarıldıktan sonra olmak lâzım geldiği de bildirilmiştir.

«Devemi Allah'a mütevekkilen salıvereyim mi?» diye soran bir bedevi'ye tarafı Celili Risaletten «Hayvanın dizini bağla da ondan sonra tevekkül et» buyurulduğu âtide zikrolunacaktır.

Demek ki tevekkülün esbabe teşebbüsten sonra olması icabediyor. Dünya, âlemi esbap olduğu gibi Cenabı Hak, müsebbibül-esbaptır. Esbabı ihzar etmeden evvel husulü âmâlî müsebbipten ummak, kezâ bütün esbaba raptı kalb ile müsebbibi unutmak doğru değildir. Hazreti Mevlâna bu nükteyi:

سنك بر آهن زنی بیرون جهد
هم بامر حق قدم بیرون نهاد
سنك و آهن خود سبب آمد و لیک
تو بیلاتر نکر ای مرد نیک
کردش چرخه رسن را علتست
چرخه کردانرا ندیدن ذلتست

Beyitlerle tavsiz eder ki «Çakmak demirini taşa vurunca kıvılcım çıkar. Fakat o esbabın içtimaile bu neticenin husulü, müsebbibül-esbap olan Allah'ın emriledir. Vakıa çakmak taşı ile demir, kıvılcımın çıkmasına sebeptir. Lâkin ey iyi adam; sen daha yukarisına bak, yâni şirarenin zuhurunu kudreti İlâhiyeden bil. Çıkrığın dönmesi, kuyudaki ipin çıkmasına illettir, yâni çıkrığın devri, üstüne ipin sarılmasına ve kuyudan kovanın, kova ile de suyun çıkarılmasına sebeptir. Şu kadar var ki o çıkrığı çevireni görmemek gaflet ve zillettir» mealindedir. Yine bu bahsi tenyiren Cenabı Pir (Kelile ve Dimne) efsanelerinden bir kıssayı nazmetmiş olduğunu ve mütalâasından hisse almak lâzım geldiğini :

از کلیله باز خوان این قصه را
و اندران قصه طلب کن حصه را

Beyitle ifade ve tavsiye eyleyerek bir Arslanla av hayvanatı arasında cereyan eden muhaveratı hikâye ve hikâye esnasında ba'zı hakayıkı-âliyye beyan buyurur.

Yalnız şurasını - Mesnevî-i- Şerif mütalâasile tevaggul etmemiş olan kariini kirama - ihtara mecburum ki: Hazreti Hüdavendigâr, tevekkül ve sa'y taraftarını lisanından yürüttüğü muhakemede iki tarafın edillesini de beyan eylediğinden hükmün itasını o muhakemenin hitamına tehir etmek zarurîdir.

(حکایت توکل و ترک جهد گفتن نجیبران بشیر)

Av hayvanatının Arslana cehti terkederek mütevekkilâne davranmasını tavsiye etmeleri hikâyesi :

طائفه نجیبر دروادی خوش
بودشان از شیر دائم کش مکش
بس که آن شیر از کین در می ربود
آن چرا بر جمله ناخوش کشته بود
حیله کردند آمدند ایشان بشیر
کز وظیفه ماترا داریم سیر
جز وظیفه در پی صیدی میا
تانکردد تلخ بر ما این کیا

Meali: Hoş bir vâdide bir takım av hayvanatı bulunuyor, bir Arslanın daimî savletinden her biri fena halde sıkılıyordu. Arslan, saklandığı pusudan fırlayıp bunları o kadar çok kapıyordu ki buldukları otlak, kendilerine nâhoş gelmeye başlamıştı.

Müdafaa edemeyecekleri o gazanfere karşı hile tarikına sülûk ederek müjdeci tarzında yanına gittiler :

— Şana vazife ta'yin edelim, karnını doyuralım da muayyen vazifeden başka av için gelme ve bu mer'ayı bize zehretme dediler.

(جواب گفتن شیر نخچیران را و فائده جهد گفتن)

Arslanın hayvanlara cevap vermesi ve cehdin fayadsını söylemesi :

گفت آزی کروفا بینم، نه مکر
مکر هابس دیده ام از زیدو بکر
من هلاک فعل و مکر مردم
من کزیده زخم مار و کزدم
مردم نفس از درونم در کین
از همه مردم بتر در مکر و کین
کوش من (لایلدغ المؤمن) شنید
قول پیغمبر بجان و دل کزید

Meâli: Arslan :

— Va'dinize vefa ettiğinizi görür ve mekrü- hileye sapmadığınızı müşahede edersek pekâlâ. Ben; zeyd'den bekirden, yâni herkesten mekr görmüş, insanların türlü hilesine uğramış; yılandan, akrepten zehirli yaralar almış bir mahlûkum. Bunlardan başka içermde pusuya yatmış nefis adlı bir düşmanım vardır ki mekr ve kin hususunda bütün insanların beteriştir. Geçirdiğim tecrübeler dolayısıyla (لایلدغ المؤمن...) hâdisini eşitmiş ve peygamberin kelâmını candan, gönülden kabul etmişmidir. Cevabını verdi.

* * *

«Mümin, bir delikten iki defa ledg olunmaz, yâni zehirli bir hayvanın yuvasına iki defa parmak sokmaz» meâlinde olup emsâli-Arab sırasına geçen ve «mümin, kurtulduğu tehlikeye tekrar atılmaz» mevkiinde istimâl edilen bu hadîsi-şerif (ابوعزة الحمصي) ye hitaben şerefsudur etmiştir.

Ebu Azze, Mekke şâirlerinden idi. Bedir muharebesinde esir olmuşken Müslümanlık aleyhinde şiir söylememek ve teşvikatta bulunmamak şartlarıyla bilâfidye salıverilmisti. Halbuki sözünü tutmadı. Uhud muharebesi için Ebu Süfyan asker topladığı sırada eş'arı müheyyicesile cehele-i urbanı ayaklandırdı. Sonra (Sehraül-esed) mevkiinde ele geçti. Darbı nutkile yine yakayı kurtarmak istedise de bu hadîsi-şerifin muhatabı oldu ve cezasını buldu.

(ترجیح نهادن نخچیران توکل را بر جهد و اکتساب)

Av hayvanlarının tevekkülü çalışmaya ve kazanmaya tercih etmeleri

جمله گفتند ای حکیم با خیر
 الخدر دع لیس یغنی عن قدر
 در حذر شوریدن شور و شرست
 رو توکل کن توکل بهترست
 با قضا پنجه مزین ای تند و تیز
 تا نکیرد هم قضا با تو بستیز
 مرده باید بود پیش حکم حق
 تا نیاید زخم از رب الفلق

Meâli : Arslanın ifadesi üzerine hayvanlar dediler ki :

— Ey hakîmi agâh; ihtiraz ve ihtiyattan vaz geç. Çünkü kadere karşı hazerin tesiri olamaz. Hazer, fitne ve şer ihdasına kalkışmak demektir. Git, mütevekkil ol ki tevekkül, en iyi bir haldir. Kazânın hışmına uğramak istemezsen kaderle pençeleşmeye kalkışma. Allah'ın kahrına duçar olmamak için hükmü İlâhî'ye bir ölü gibi teslimiyet göstermek lâzımdır.

(ترجیح نهادن شیر جهد و اکتساب را بر توکل و تسلیم)

Arslan'ın çalışıp kazanmayı tevekkül ve teslime tercihi :

گفت آری در توکل رهبرست
 این سبب هم سنت پیغمبرست
 گفت پیغمبر با آواز بلند
 با توکل زانوی اشتر بیند
 رمز الکاسب حیاب الله شنو
 از توکل در سبب کاهل مشو

Meâli: Evet tevekkül, bir rehberdir. Fakat esbabe teşebbüs te süneni seniyedendir. Resûlü-ekrem sallâllâh-ü-aleyhi vesellem hazretleri, kendisinden istifta eden birine: «Devenin dizini tevekkül ile bağla, kalkmasın diye. Devenin dizini bağladıktan sonra Allah'a mütevekkil ol» demiş, hem de bu emri yüksek sesle ve nazarı intibahı calib bir tavır ile vermiştir. «Kazanan, Allâh'ın sevgili kuludur» hadîsindeki nükteye dikkat et. Binaenaleyh tevekkül zannile esbabe tevessül hüsusunda tenbellik etme dedi.

(ترجیح نهادن نخبچیران توکل را بر اجتهاد)

Hayvanatın tevekkülü çalışmaya tercihi :

قوم گفتند ش که کسب از ضعف خلق
 لقمه تزویر دان مقدار خلق

نیست کسی از توکل خوبیتر
چینست از تسلیم خود محبوبتر
بس کریزند از بلا سوی بلا
بس جهند از مار سوی ازدها

Meâli: Hayvanlar dediler ki :

Çalışmak, halkın za'fı itikadından ileri gelmiştir. Kesb, yâni kazanç, sahibinin boğazına göre, yâni hırs ve tama'ı derecesinde bir tezvir lokmasıdır. Tevekkülden daha güzel kesb olamaz, teslimiyetten daha sevgili bir haslet var mıdır? İnsanların çoğu belânın birinden diğerine kaçar ve yılanın önünden ejderha ağzına doğru firar eder, yâni belâ sandığı tevekkülü bırakır da asıl belânın büyüğü olan kesbe atılır. -

حیله کرد انسان که حیله ش دام بود
آنکه جان پنداشت خون آشام بود
دریست و دشمن اندر خانه بود
حیله فرعون زین افسانه بود
صد هزاران طفل کشت آن کینه کش
و آنکه او می جست اندر خانه اش

Meâli: İnsan, tevekkülü bırakıpta iktisabe atılmak suretile hileye kalkışır. Halbuki o hile, onun tuzağı ve ruh zannettiği, düşmeni-canı olur. Kapıyı kapamak tedbirile kurtuldum sanır da düşmanın ev içinde saklı bulunduğunun farkına varamaz. Netekim Fıravun'un müdebbirane hilesi, bu hikâye kabilinden idi. O kindar herif, binlerce çocuğu öldürtmüşken aradığı Musa kendi sarayında besleniyordu.

دید مارا چون بسی علت دروست
روفا کن دید خود در دید دوست
دید مارا دید او نم العوض
یابی اندر دید او کلی غرض

Meâli: Madem ki bizim gözümüzde bir çok illet vardır ve hakikatı görmekten âcizdir, o halde kendi görüşünü dostun görüşünde ifnâ eyle. Onun nazarı, bizim bakışımıza ne güzel bir ıvaz olur ve onun müşahe-desinde makasıt ve matalibin küllîsi bulunur. Yâni sen, kudret ve iradei beşeriyeni Allahın irade ve meşîyyetinde fâni kıl, esbabı maişet tahşilinde onu kendine vekil ittihaz et.

تا پسر کویا و تا پویا نبود
مرکبش جز کردن بابا نبود

چون فضولی گشت و دست و پامود
 درغنا افتاد و درگوز و کبود
 جانهای خلق پیش از دست و پا
 می بریدند از وفا اندد صفا
 چون با امر ابطوا بندی شدند
 حبس خشم و حرص و خرسندی شدند
 ما عیال حضر تیم و شیر خواه
 کفت الخلق عیال لالاه
 آنکه او از آسمان باران دهد
 هم تواند کوز رحمت نان دهد

Meâli: Çocuk, lakırdı etmeye ve gezip yürümeye başlamadan evvel babasının omuzunda gezdirilir. Fodulluk edip te elini, ayağını kullanmaya başlayınca zahmet ve meşakkate düşer.

İnsanların eli, ayağı halkolunmadan mukaddem ruhları, vefâdan sa-fâya doğru uçarlardı. (ابطوا) emrile beden hapsine girince gazab, hırs, kanaat gibi kuyud ile mukayyed oldular.

Biz, Hazreti Hakkın rızık bekleyen ailesiyiz. aleyhüssalât- vesselâm hazretleri (الخلق عیال الله) yâni halk Allahın ailesidir. Mañlûkatı içinden Hakkın en ziyade sevdiği, ailesini ziyade sevendir» buyurmuştur. Asu-mandan rahmet yağdıran Allah, kemâli merhametinden çalışmaksızın ekmek vermeye de muktedirdir.

(ترجیح نهادن شیر جهدرا بر توکل)

Arslan'ın cehdi tevekküle tercihi :

کف آری ولی رب العباد
 زردبانی پیش پای ما نهاد
 پای داری چون کنی خودرا تونک
 دست داری چون کنی پنهان توجنک
 خواجه چون بیلی بدست بنده داد
 بی زبان معلوم شد اورا مراد
 دست، همچون بیل اشارت های اوست
 آخر اندیشی عبارت های اوست

Meâli: Arslan, av hayvanatına dedi ki :

— Evet, dedikleriniz doğrudur. Lâkin Cenabı Hak, ayağımızın önüne merdiven koymuş, yâni esbabe teşebbüs etmemizi bize imâ buyurmuş-

tur. Merdiven basamakları vasıtasile dama kadar çıkıldığı gibi esbabe teşebbüs suretile de merama erilir. Burada cebrîlik, ham bir tama'dan ibaret kahr.

Ayağın varken kendini nasıl total gösterirsin, elin mevcut iken ne suretle kabzeni gizleyebilirsin ?

Efendi, kölesinin eline bahçe belini verdiği gibi maksadı ne olduğu söylemeden anlaşılır. İnsanın eli de Allahın sa'yü amel hususundaki işaretini, hattâ düşünecek olursan en sarih ibarati kabilindendir.

پس اشارتها سرا برجان نهی
دروغای آن اشارت جان دهی
پس اشارتها ش اسرار دهد
باز بردار د ز تو کارت دهد
حاملی محمول کرداند ترا
قابلی مقبول کرداند ترا
قابل امرو بی قائل شوی
وصل جویی بدازان واصل شوی

Meâli: Allahın işaretlerini, yâni evamirini ve nevahisini baş üstünde tutacak ve onların ifasında fedayı-can edercesine çalışacak olursan o işaretler, seni esrar-âşına eder, sırtından külfet yükünü kaldırır, sana kuvvet ihsan ederek bütün işleri suhuletli gösterir. Hakkın emirlerini kabil ve onlara mütehammil olmak, seni makbul ve mahmûl derecesine çıkarır. Tekâlif-i Rabbanîye'yi kabul edersen sonra o teklif ile kail ve nasih olursun. Evvelâ visali ararsın, ba'dehu matluba vasil olursun.

سعی، شکر نعمت قدرت بود
جبر تو انکار آن نعمت بود
شکر قدرت قدرت افزون کند
جبر نعمت از کفت بیرون کند
جبر تو خفتن بود درره محسب
تابینی آن درو درکه محسب
هان محسب ای جبری بی اختیار
جز بزیر آن درخت میوه دار
تا که شاخ افشان کند هر لحظه باد
بر سر خفته بریزد نقل و زاد
جبر، خفتن در میان رهزنان
مرغ بی هنگام کی باید امان

Meâli : Sa'y, kudret nimetinin şükrü demektir ki senin cebrin, yâni ben mecburum, tâat-ü îbadete ve sa'yü gayrete muktedir değilim! deyişin, o nimeti inkâr etmektir. Kudrete şükretmek, kudretini artıracağı gibi nimete karşı cebrîlik göstermen de onu elinden, avucundan çıkarır.

Cebrîlik, yolda uyumaktır. Babı-hakikate ve dergâhı-ulûhiyete vâsıl olmadan uykuya ve istirahat meyletme. Ey ibretbîn olmayan cebrî, bari uzanıp yatacaksan müsmir bir ağacın gölgesinde istirahat et ki rüzgâr, onun dallarını salladıkça altında yatanın üstüne meyvesi dökül-sün (1).

Cebir, hırsızlar arasında yatmak gibidir. Vakti gelmeden, yâni kanatları tamam bitmeden uçmaya kalkışan kuş, nasıl canını kurtarabilir ?

ور اشارتها ترا بینی زنی
مرد پنداری و چون بینی زنی
این قدر عقلی که داری کم شود
سرکه عقل ازوی ببرد دم شود
زانکه بی شکری شود و شوم و شنار
بی برد بی شکر را تا قعر نار
کر توکل می کنی در کار کن
کشت کن بس تکیه بر جبار کن

Meâli : Allahın işaretlerine karşı burnunu oynatıp ehemmiyet vermezsen erkek zannettiğin hüviyetin kadınlık derekesine inmekle beraber haiz olduğun bir parça akıl da zail olur. Aklın savuştuğu bir baş ise kuyruk hükmünü alır. Çünkü şükürsüzlük, yâni küfrânı nîmet, hem ayıp, hem uğursuz bir şeydir ki sahibini cehennemın dibine kadar götürür. O halde tevekkülü işe başladıktan sonra yap ve evvelâ tohumu saç, sonra bereket hususunda Allaha mütevekkil ol.

(باز ترجیح نهادن تخمچیان توکل بر جهد)

Hayvanların tekrar tevekkülü cehde tercihi :

جمله باوی بانگها بردا شدند
کان حریصان که سبها کاشتند
صد هزار اندر هزار از مرد وزن
بس چرا محروم ماندند از زمن

(1) Cenabı Pîr bu beyit ile bir hadîs-i şerife telmih eder ki meâli şudur :

Resûlü-ekrem sallâllahü aleyhi ve sellem efendimiz "Bir cennet ağacına rasgelince gölgesinde oturun, meyvesinden yeyin," buyurmuşlardı "Ya Rasûlallah bu, dünyada nasıl mümkün olabilir?," diye sordular. Aleyhissalatü vesselâm hazretleri "Bir âlime teşadüf ederseniz bir cennet ağacına rasgelmiş olursunuz," buyurdu.

صد هزاران قرن ز آغاز جهان
 همچو اژدرها کشاده صد دهان
 مکرها کردند آن دانا گروه
 که زبن برکنده شد زان مکر، کوه
 کرد وصف مکرها شان ذوالجلال
 لتزول منه اقلال الجبال [1]
 جز که آن قسمت که زفت اندر ازل
 روی نمود از شکار و از عمل
 جمله افتادند از تدبیر و کار
 ماند کار و حکمهای کردگار
 کسب جز نامی مدار ای نامدار
 جهد جز وهمی میندار ای عیار

Meâli: Arslan'ın lüzüm-u cehd hakkındaki beyanatına itirazen av hayvanları bağırsarak dedilerler ki :

— Hırs ve tama' erbabından milyarlarca erkek ve kadın, esbabe tevessül ettikleri halde zamanın menafiinden niçin mahrum kaldılar? İptidayı âlemden bu ane gelinceye kadar yüzbinlerce asır, husulü maksat için ejderha gibi yüzlerce ağız açmış olan o asırların adamları, dağları yerinden koparacak surette mekkârlık etmiş, hattâ o mekirleri Cenabı zül-celâl (لتزول منه الجبال) âyetinde vasfeylemişken ezelde takdir edilen kismetten maada o çalışma ve o didinmelerden bir şey hasıl olmamış, nihayet hepsi tedbir ve âmelden vazgeçmiş, Allahın takdirile hükmü bâkî kalmıştır. Şu halde (Kesb) i isimden (Cehd) i vehimden başka bir şey kıyas etme.

(باز ترجیح نهادن شیر جهدرا بر توکل و فوائد جهدرا بیان کردن)

Arslan'ın tekrar cehdi tevekküle tercih ve cehdin faydalarını beyan etmesi :

شیر گفت آری ولیکن هم بین
 جهد های انبیا و مؤمنین
 حق تعالی جهد شانرا راست کرد
 آنچه دیدند از جفا و کرم و سرد
 حیلها شان جمله حال آمد لطیف
 کل شیء من ظریف هو ظریف
 دامها شان مرغ کردونی گرفت
 نقصهاشان جمله افزونی گرفت

(1) Nazmı celilde (اقلال) kelimesi yoktur. Burada veznin tamamlanması için ilâve edilmiştir.

Meâli: Arslan cevap verdiki:

— Evet, söylediğiniz şeyler doğrudur. Fakat bir de peygamberlerin ve mü'minlerin cehdine bak. Onların cevru cefaya ve germ-ü serde tahammül suretile gösterdikleri cehde Cenabı Hak isabet bahşetti. Onların - zehabınıza göre - hileleri, lâtif olarak zuhura geldi. Zira erbabı zaraftin her hareketi zarif olur. Yine zannınıza göre onların tuzaktan ibaret olan cehd ve gayreti, semadaki kuşu, ulviyeti - mahza'yı saydetti ve nekaisten saydığınız mücahedeleri derecelerinin tezayüdüne vesile oldu.

جهد ميکن تا توانی ای کیا
در طریق انبیا و اولیا
با قضا نیجه زدن نبود جهاد
زانکه این راهم قضا بر ما نهاد
کافر من کرزیان کردست کس
درره ایمان و طاعت یک نفس

Meâli: Azizim; enbiya ve evliya tarıkında gücünün yettiği kadar çalışmaktan geri durma. Mücahede, kaza ile pençeleşmek değildir. Çünkü çalışmayı da bize kaza takdir etmiştir. Bir kimse, iman ve taat yolunda bir nefes çalışır da ziyan ederse ben gâvur olmuş olayım.

سرشکسته نیست این سررا میند
یک دو روزه جهدکن باقی بخند
مکرها درکسب دنیا بار دست
مکرها در ترک دنیا واردست
مکر آن باشد که زندان خفیه کرد
آنکه خفیه بست آن مکر است سرد
این جهان زندان و ما زندانیان
خفیه کن زندان و خود را وارهان

Meâli: Yaralı olmayan başını bağlamaya kalkışma, yani elin, ayagın tutarken taata kudretim yok bahanesini bulma. Şu dünyada bir, iki gün çalış, ondan sonra ebëdiyen gül.

Dünya kazancı için mekirler barit, dünya terki için mekirler varid, yani caizdir. Bu husustaki mekir, bir mahbusun zindanı delmesi kabilindedir. O deliği tıkamak ise bârit bir hiledir. Şu âlem bir mahbese benzer. Biz de içindeki mahbuslar gibiyiz. O halde zindanı delip kendini kurtarmaya bak.

جیست دنیا از خدا غافل بدن
نی قماش و تفره و فرزند وزن

آب در کشتی هلاک کشتی است
 آب اندر زیر کشتی پشتی است
 مال را اگر بهر حق باشی حمل
 نم مال صالح کتشی رسول
 چونکه مال و ملک را ازدل براند
 زان سلیمان خویش جز مسکین نخواند
 کوزه سربسته اندر آب رفت
 ازدل بر باد فوق آب رفت
 باد درویشی چو در باطن بود
 بر سر آب جهان ساکن بود
 کرچه جمله این جهان ملک و بیست
 ملک در چشم دل او لاشی است
 بس دهان دل بند و مهر کن
 بر کنش از بد کبیر من لدن
 جهد حقت و دوا حقت و درد
 منکر اندر نقی جهدش، جهد کرد

Meâli: Dünya nedir? Allah'tan gafil olmaktır. Yoksa kumaş, gümüş, oğul, kadın gibi şeyler değildir. Malı Allah rızası için hâmil olursan «halâl mal, sâlih bir adam için ne iyidir» hadîsine mazhariyyet şerefini iktisab edersin.

Mal; su, insan da gemi gibidir. Su geminin içine girerse onu batırır, fakat altında bulunursa kaldırır. Süleyman peygamber, mala, mülke kalbinde yer vermediği için kendi kendine fakir derdi.

Ağzı kapalı testi, içindeki havanın yardımıyla derin suların üstünde yüzer. Bir adamın da kalbinde dervişlik nefhası bulunursa ve mülkü âlem onun basarı basiretine lâşey kabilinden gelirse dünya suyunun üstünde durur. O halde kalbini nefehatı ledünniye ile doldurup ağzını bağla ve mühürle. Hülâsa: Cehd haktır. Derd hak olduğu gibi devâ ve tedavi de haktır. Münkirin cehdi nefiy ve iptal için çalışması da bir cehd'dir.

Hazreti Mevlâna'nın üç rubaisi ve manzum tercemeleri

ای لاله بیاواز زخم رنگ آموز
وی زهره بیاواز دلم چنک آموز
و آنکه که نوای وصل آهنک کند
ای بخت ابد بیاوا آهنک آموز

Ey lâle bakıb vechime de renk öğren
Ey zühre kulak vur dilime çenk öğren
Vuslat havası çalındığı demlerde
Ey baht-ı ebed dinle de âhenk öğren

* * *

تادر طلب کوهر کانی کانی
تادر هوس لقمه نانی نانی
این نکته و رمز اگر بدانی دانی
هر چیزکه درجست آنی آنی

Gevher taleb oldise dilin bir, kânsın
Nan lokmasına meylediyorsan nansın
Dikkatle işit bu remzi de fehm eyle
Her neyse eğer istediğın ondansın

* * *

دی مستان اگر بقا میطی
عقی مستان اگر لقا میطی
هم دی و هم عقی و هم جمله کون
بگذار و بیا اگر خدا میطی

Dünyayı bırak eğer beka istersen
Ukba arama hakka lika istersen
Dünya ile ukbayı çıkar hatırdan
Öyle bana gel eğer Huda istersen.

TAHİR OLGUN

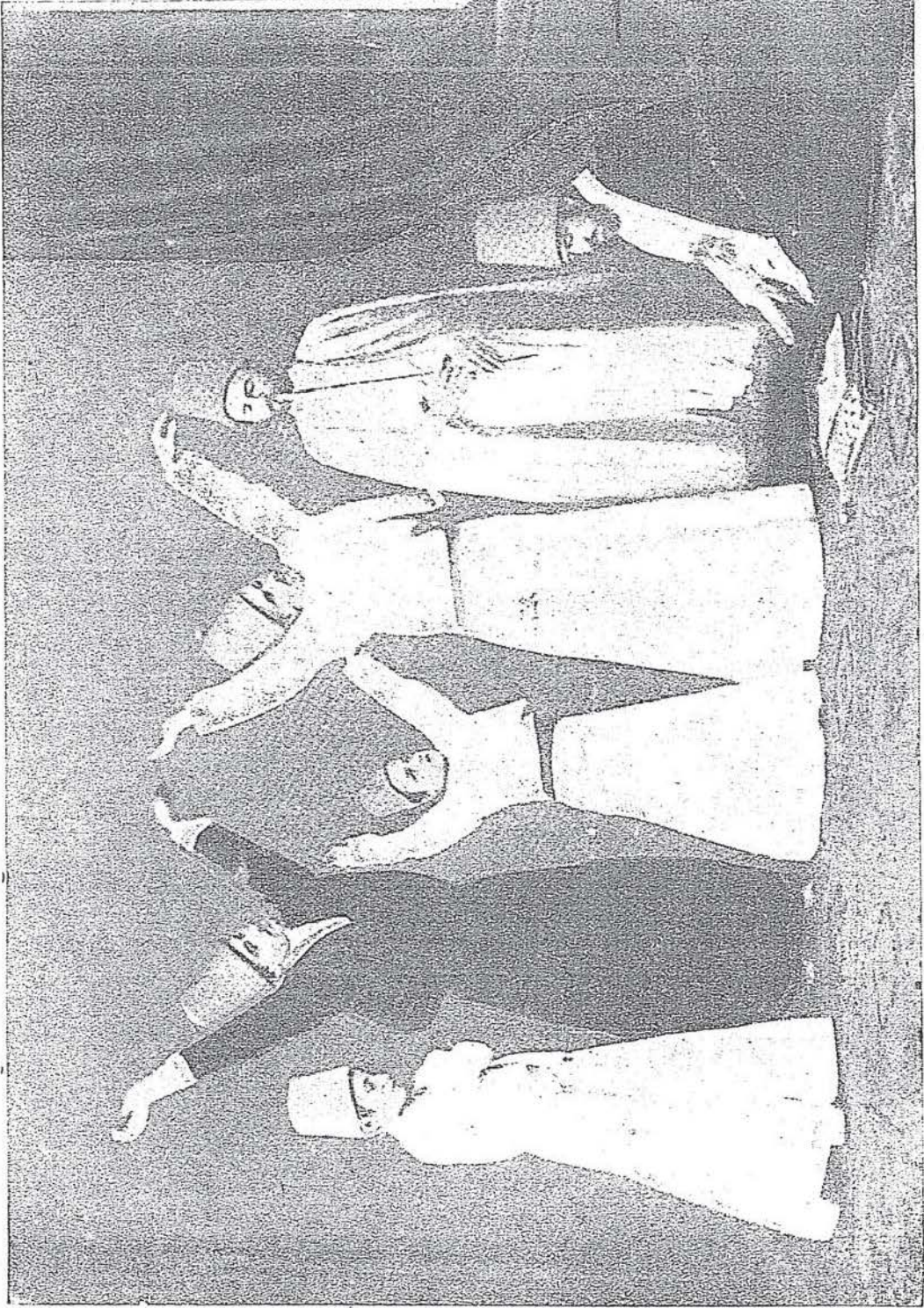
Muhtelif makamlarda bestelenerek Mevlâna türbesinde Sema' esnasında okunulan âyinlerden üçünü neşrediyoruz:

— YA HAZRETİ MEVLÂNA HAK DOST... —

هذاجنون الماشقين	باز آمدم باز آمدم	که من خود را نمیدانم	چه تدبیر ای مسلمانان
هذاجنون الماشقين	چون مرغ شهباز آمدم	نه کبرو نه مسلماتم	نه ترسا و یهودم من
سرتا قدم کویای حق	باز آمدم چویای حق	نه از بادم نه از آتش	نه از خاکم نه از آیم
هذاجنون الماشقين	در قرب او ادنای حق	نه از کوهز نه از کانم	نه از عرشم نه از فرشم
دیوانه در شهر شما	باز آمدم بهر شما	نه از دوزخ نه از جنت	نه از دنیا نه از عقبا
هذاجنون الماشقين	شکر کنم زهر شما	نه از فردوس رضوانم	نه از آدم نه از حوا
میخور دم از دست خدا	باز آمدم مست خدا	نشاتم بی نشان باشد	مکاتم لامکان باشد
هذاجنون الماشقين	من نیستم هست خدا	که من از جان جانانم	نه تن باشد نه جان باشد
ناسوت من لاهوت شد	لا هوت من ناسوت شد	هو الظاهر هو الباطن	هو الاول هو الآخر
هذاجنون الماشقين	جام خدایم قوت شد	دگر چیزی نمیدانم	بجز یاهو ویا من هو
باعشق او همخاله شد	کرشمس دین دیوانه شد	چنان مستم درین عالم	کنون ای شمس تبریزی
هذاجنون الماشقين	جان بودهم جانانه شد	نباشد هیچ درمام	بجز مستی وقلاشی

**

من خاکرا کوهز کنم	ای عاشقان ای عاشقان
دف شما پر زر کنم	ای مطربان ای مطربان
امروز سقایی میکنم	ای تشنگان ای تشنگان
جنت کنم کوثر کنم	وین خاکدان خوشکرا
جاء الفرج جاء الفرج	ای بیکسان ای بیکسان
سلطان کنم سنجر کنم	هر خسته غم دیده را
در من نکر زیرا که من	ای کیمیا ای کیمیا
صد دار را منبر کنم	صد دیر را مسجد کنم
تو هر چه گفتم صادق	ای عقل کل ای عقل کل
من گفت کو کتر کنم	خاکم تویی خاتم تویی
در حال ما کن یک نظر	ای شمس تبریزی بیا
از مشک تو عنبر ک	تا خاکبای عاشقان

Mevlevi Ayinleri